

RAEVAARA

Korjattavaa maailmassa: päättäjien asenne tieteeseen

SKEPSIKSEN sääntöjen mukaan yhdistyksen yksi tarkoitus on ”edistää kriittistä ajattelua, tieteellisen tiedon hankintamenetelmien opetusta sekä tieteesseen ja järkeen perustuvaa käsitystä maailmasta”.

Suomen hallituksen tarkoitus on juuri nyt jotain muuta. Korkeakoulujen rahoituksesta leikataan huomattavan paljon. Seurauksena yt-neuvottelut ovat käynnistyneet jo esimerkiksi Helsingin yliopistossa ja Aalto-yliopistossa. Leikkaukset ovat niin merkittäviä, että pelkällä ”hallinnon tehostamisella” ei selvitä. Luultavasti tiedekuntia yhdistetään ja pienten laitosten ja oppiainesten puolesta kannattaa aidosti pelätä.

Tutkimuksen toimintamahdollisuuksien alasajo kuulostaa joltain, jota ei taantuman aikana missään nimessä kannattaisi tehdä. Eikö silloin pitäisi panostaa tulevaisuuteen, innovaatioihin ja uusiin keksintöihin: olla edellä aikaansa eikä ainakaan jättäytyä perässäkulkijaksi? Taloutta ei saada nousuun käpertymällä ja passivoitumalla: pitää luoda uutta, katsoa tulevaisuuteen, pitää pyörät pyörimässä.

Sen lisäksi, että hallitus leikkaa tieteeltä ja tutkimukselta, se lätkii tieteentekijöitä sanavalinnoillaan. Ensin valtionvarainministeri Stubb esitti professorit laiskoina työpakoiilijoina: ”Jos aikoinaan professorilla oli kolme syytä olla professori – kesä-, heinä- ja elokuu – niin jatkossa näin ei enää ole.” Myöhemmin pääministeri Sipilä kertoi Helsingin yliopiston avajaisissa, että yliopistolaisilla on vain väärä asenne: ”Monesti pienemmällä rahalla saa enemmän vaikuttavuutta. Omista kokemuksistani tiedän, että niukkuus luo myös luovuutta. Tämä on pitkälle asennekysymys.”

Loppuvuodesta Sipilä tölväisi A-studiossa tieteentekijöitä oikein kunnolla: ”Löytyy kaiken maailman dosenttia, jotka sanoo mitä ei saa tehdä”, hän kommentoi hallitusohjelman tiedemaailmasta saamaa arvostelua.

Ongelmahan ei ole siinä, että tieteentekijät eivät kykenisi rakentaviin ehdotuksiin. Ongelma on siinä, että hal-

litus valmistelee ehdotuksensa ja toimenpiteenä suorastaan poikkeuksellisen huonosti. Ensin toimitaan luulojen ja toiveiden parissa. Jälkeenpäin katsotaan, mitä oikeasti tapahtui. Tutkijoilta ei kysytä silloin kun kannattaisi. Tutkimustietoa ei arvosteta poliittisessa päätöksenteossa. Se on harmi, sillä tiedehän on ennen kaikkea tiedonhankintajärjestelmä. Jos aikoo tehdä toimivia päätöksiä, kannattaa nojata mahdollisimman hyvään tietoon.

Tieteen aliarvostus tai suoranainen tieteen kimppuun hyökkääminen ei ole suomalainen erikoisuus vaan pikemminkin ilmiö, joka on kotiutunut meille muun muassa Yhdysvalloista – niin kuin moni muukin asia.

Yhdysvalloissa presidenttiehdokas voi hyvin kiistää ilmastomuutoksen eikä joudu sanomisistaan vastuuseen. Viime aikoina samanlaisia oireita on näkynyt myös suomalaisessa päättäjäkunnassa: ”Se nyt vaan on niin, että ihmiset eivät ole eläimiä, eikä eläimiä koskaan olleet. On ihan mahdoton teoria, että eläimistä tai eläimestä ajan saatossa tulisi ihminen”, laushti ensimmäisen kauden kansanedustaja Laura Huhtasaari Facebook-sivuillaan.

Toistaiseksi suomalaiset evoluution tai ilmastomuutoksen kieltäjät on sinänsä helppo saada kiikkiin, jopa naurunalaisiksi. Paljon hankalampi on tarttua poliitikoihin, jotka levittävät väärää tietoa monimutkaisimmista, tulkinnanvaraisimmista asioista kuten yhteiskunnallisesta tiedosta.

Tarvitaan siis lisää ”päivystäviä dosentteja”, julkisuudessa aktiivisia tieteentekijöitä, jotka oikovat vääriä väitteitä ja suoranaisia valheita. Skepsis toivottavasti voi omalta osaltaan tukea heitä siinä.

Mitä ei tarvita: latistavaa asennetta tieteentekijöitä ja koko tiedettä kohtaan.

(Teksti perustuu osittain puheeseen, jonka pidin 19.10. Vuoden tieteentekijän palkitsemistilaisuudessa. Mieliä pidettiin omiani eivätkä edusta Skepsiksen virallista kantaa.)

GNOMIT

